

Arbetsolyckor och sjukfrånvaro inom handel och restaurang

Oktober 2017

afa
FÖRSÄKRING

AFA Försäkring ger trygghet och ekonomiskt stöd vid sjukdom, arbetsskada, arbetsbrist, dödsfall och föräldraledighet. Våra försäkringar är bestämnda i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter och vi försäkrar 4,5 miljoner människor i privat näringsliv, kommuner, landsting och regioner.

AFA Försäkring drivs utan vinstsyfte. Vi förvaltar cirka 200 miljarder kronor för att säkerställa framtida utbetalningar till våra försäkrade. En viktig del av vår verksamhet är att stödja forskning och projekt som aktivt syftar till att förbättra arbetsmiljön.

AFA Försäkring har cirka 650 medarbetare och ägs av Svenskt Näringsliv, LO och PTK.

Vi arbetar förebyggande

Totalt satsar arbetsmarknadens parter genom AFA Försäkring cirka 150 miljoner kronor per år på stöd till forskning och utveckling inom arbetsmiljö och hälsa. Det gör oss till en av Sveriges främsta anslagsgivare inom området. Resultaten av forskningen omsätts i praktisk handling genom förebyggande arbetsmiljösatsningar.

För att säkerställa att vi stödjer relevant forskning analyserar vi statistik från de försäkringsfall som vi administrerar. Statistiken hämtar vi ur vår skadedatabas där det finns information om 13 miljoner försäkringsärenden. Skadedatabasen ger oss stor kännedom om vilka skador och sjukdomar som är vanligt förekommande i olika sektorer och yrkesgrupper.

För att göra informationen tillgänglig för alla presenterar vi varje år aktuell statistik i vår arbetsskaderapport och i fyra delrapporter. Arbetsskaderapporten är mer generell medan delrapporterna belyser specifika områden, till exempel arbetsolyckor och sjukfrånvaro inom handel och restaurang, som den här rapporten.

Innehåll

Bakgrund	5
Sammanfattning och slutsatser	6
Om rapporten	8
Arbetsolycksfall inom handel och restaurang	11
Hur går olyckorna till?	14
Antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta, utveckling över tid	30
Olycksfrekvenser i olika åldersgrupper	34
Sjukfrånvaro inom handel och restaurang	38
Sjukfall per 1 000 sysselsatta	40
Vilka diagnoser är vanligast för långa sjukfall inom handel och restaurang?	44
De vanligaste diagnoserna över tid?	46
Nedbrytning av specifika diagnoser	48
Litteraturlista	50

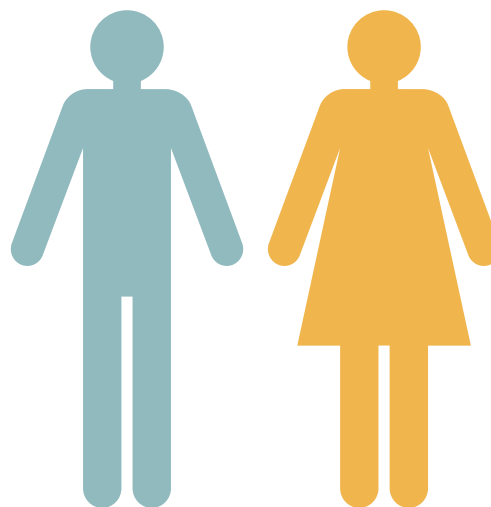
Bakgrund

I denna rapport har vi valt att använda vår skadedatabas för att belysa arbetsolyckor och sjukfrånvaro bland yrken inom handel och restaurang. Dessa yrkesgrupper tillhör inte de mest skadedrabbade, men är ändå intressanta att studera. Yrken inom handel och restaurang är en väg in på arbetsmarknaden för många unga. År 2015 var drygt 30 procent av de sysselsatta 25 år eller yngre. Motsvarande andel för hela arbetsmarknaden var 13 procent.

Branscherna förändras, handeln påverkas starkt av digitaliseringen och antalet butiker förväntas att minska. Restaurangbranschen växer och sysselsätter allt fler.

Statistikuppgifterna i rapporten kan användas som underlag för förebyggande arbete.

Vi har valt att i rapporten definiera handeln och restaurangbranschen som följande yrkesgrupper: *Försäljare inom handel m.m.* benämns som "handel". *Restaurang- och storköksarbete* benämns som "restaurang".

Sammanfattning och slutsatser

Handel och restaurang sysselsätter många unga och 2015 var drygt 30 procent av de sysselsatta 25 år eller yngre.

Arbetsolyckor

- Den vanligaste arbetsolyckan inom handel är en *fallolycka* och det gäller båda könen.
- Den vanligaste allvarliga arbetsolyckan orsakades av *hot, våld eller rån* och det gäller båda könen.
- Andelen arbetsolyckor orsakade av *hot, våld och rån* har minskat under perioden 2010–2016.
- År 2010 utgjorde *hot, våld och rån* 40 procent av alla allvarliga arbetsolyckor för båda könen, 2016 var siffran 26 procent.
- Den vanligaste arbetsolyckan inom restaurang är att man bränner sig, det gäller både kvinnor och män.
- Den näst vanligaste olyckstypen är en *fallolycka*, och då vanligtvis fall i samma nivå inomhus.
- Antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta inom handel är lägre än genomsnittet för hela arbetsmarknaden.
- Antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta inom restaurang är högre än genomsnittet för hela arbetsmarknaden.
- Inom både handel och restaurang är det vanligt med *skärskador*. Olyckor på grund av att man *skär sig på en kniv* är den tredje vanligaste olyckan, och olyckor på grund av att man *skär sig på något annat*, till exempel konservburkar eller glas den fjärde vanligaste.

Sjukfrånvaro

- Restaurang har fler sjukfall per 1 000 anställda än handel.
- Kvinnor i handel och restaurang har nästan 3 gånger så många sjukfall per 1 000 sysselsatta som män.
- Långa sjukfall per 1 000 sysselsatta är i båda branscherna vanligast bland de äldsta åldersgrupperna.
- Antal sjukfall per 1 000 sysselsatta är lägre än genomsnittet för hela privata sektorn. Det beror delvis på att branscherna sysselsätter en stor andel unga.
- Restauranganställda inom kommun och landsting har dubbelt så många sjukfall per 1 000 sysselsatta som restauranganställda inom Svenskt näringsliv/LO. Det beror delvis på att medelåldern är högre för sysselsatta i kommuner och landsting.
- Antal långa sjukfall har ökat över tid och ökningen per 1 000 sysselsatta är som störst i den yngsta åldersgruppen. En stor del av ökningen utgörs av psykiska diagnoser.
- De vanligaste diagnoserna för långa sjukfall år 2015 var *psykiska sjukdomar och muskuloskeletala sjukdomar*, vilka utgjorde nära 70 procent av alla diagnoser.
  - Psykiska diagnoser är sedan 2014 den vanligaste gruppen inom handel
  - *Muskuloskeletala sjukdomar* är den vanligaste diagnosgruppen inom restaurang
- *Anpassningsstörningar och reaktion på svår stress* är den vanligaste psykiska sjukdomen för kvinnor, medan den vanligaste kategorin för män är *förstämningssyndrom* (depression).
- *Ryggsjukdomar* är den vanligaste muskuloskeletala diagnosen för både kvinnor och män.

Om rapporten

I rapporten behandlas både arbetsolyckor och sjukfrånvaro. Statistiken i rapporten bygger på försäkringsärenden bland sysselsatta inom handel och restaurang.

Vi har valt att i rapporten definiera branscherna handel och restaurang som följande yrkesgrupper:

Försäljare inom handel m.m. benämns som "handel"

SSYK12	Kod
Apotekstekniker	5227
Bensinstationspersonal	5225
Butikssäljare, dagligvaror	5222
Butikssäljare, fackhandel	5223
Eventsäljare och butiksdemonstratörer, m.fl.	5241
Kassapersonal, m.fl.	5230
Optikerassistenter	5224
Säljande butikschefer och avdelningschefer i butik	5221
Torg- och marknadsförsäljare	9520
Uthyrare	5226
SSYK96	Kod
Bensinstationsföreståndare, m.fl.	5225
Bil-, båt- och husvagnsförsäljare	5226
Butikskassörer, biljettförsäljare, m.fl.	4211
Försäljare, dagligvaror	5221
Försäljare, fackhandel	5222
Kioskföreståndare	5224
Torg- och marknadsförsäljare	9110

Restaurang- och storköksarbete benämns som "restaurang"

SSYK12	Kod
Bartendrar	5132
Hovmästare och servitörer	5131
Kafé- och konditoribiträden	9413
Kockar och kallskänkor	5120
Köksmästare och souschefer	3451
Pizzabagare, m.fl.	9411
Restaurang- och köksbiträden, m.fl.	9412
SSYK96	Kod
Hovmästare, servitörer och bartendrar	5123
Kockar och kokerskor	5122
Kaféföreståndare	5223
Köks- och restaurangbiträden	9130

Yrkesgrupperna i rapporten baseras på standard för svensk yrkesklassificering, SSYK. (Statistiska Centralbyrån, 2012).

År 2015 gick AFA Försäkring över från den gamla standarden SSYK96 till den nya standarden SSYK12.

Det innebär ett tidsseriebrott i statistiken, vilket gör att vissa yrken inte är fullt jämförbara över åren.

Majoriteten av skadorna har inträffat bland anställda i privat sektor, men det finns även exempel på skador i kommunal och i statlig sektor.

Arbetsskador

En arbetsskada kan vara ett färdolycksfall, en arbetssjukdom eller ett arbetsolycksfall. I denna rapport redovisas arbetsolyckor för de berörda yrkesgrupperna. Grunden för statistiken om arbetsolycksfall är skador som har gett ersättningar från Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, TFA-KL och PSA. Vi har studerat 26 394 godkända arbetsolycksfall varav 7 917 allvarliga olyckor som har inträffat under åren 2007–2016.

Med en allvarlig arbetsolycka menar vi att olyckan har lett till minst 30 dagars sjukskrivning eller motsvarande läkningstid och/eller medicinsk invaliditet. Medicinsk invaliditet är ett försäkringsmedicinskt mått som anges i procent (%). Det är ett

mått på den bestående kroppsliga funktionsnedsättningen till följd av arbetsskadan. Den medicinska invaliditetsgraden avgörs först då skadan har nått ett tillstånd då inga förändringar förväntas. Fram till dess görs en preliminär uppskattning av skadans svårighetsgrad.

Arbetsskadeförsäkringen

Trygghetsförsäkring vid arbetsskada, TFA, omfattar samtliga anställda inom avtalsområdena Svenskt Näringsliv/LO/PTK och Kooperationen. TFA-KL omfattar samtliga anställda i kommuner, landsting/regioner, Svenska kyrkan och Pactaföretag. AFA Försäkring har också uppdraget att administrera och reglera arbetsskador i enlighet med det statliga personskadeavtalet (PSA), och har därför information om i stort sett alla anmälda arbetsskador i Sverige.

Långa sjukfall

Grunden för avsnittet om långa sjukfall är de sjukfall som ersatts i AFA Försäkrings sjukförsäkring, avtalsgruppsjukförsäkring AGS och AGS-KL. Vi har studerat 49 563 ersatta långa sjukfall, insjuknande år 2007–2016. Med ett långt sjukfall menar vi en sjukskrivning som har pågått i minst tre månader eller lett till sjuk- eller aktivitetsersättning, hos AFA Försäkring kallad månadsersättning. Aktivitetsersättning är en tidsbegränsad ersättning som kan beviljas till unga i åldrarna 19–29 år.

Om inte annat anges utgår statistikbearbetningarna i årets rapport från de ärenden som rapporterats in och godkända av AFA Försäkring till och med juli 2017. Statistiken redovisas per det år då olycksfallet eller sjukfrånvaron inträffade. Uppgifterna för de senaste åren är ofullständiga, då det finns viss eftersläpning i inflödet av våra ärenden.

Dessutom tar det tid innan en skadas allvarlighetsgrad kan fastställas. Det kan i en del fall dröja flera år innan det står klart vilka medicinska, ekonomiska och individuella konsekvenser en viss skada eller sjukdom kommer att medföra. Detta försvårar jämförelser av skadeutvecklingen över tid. För att över tid kunna jämföra utvecklingen av antal arbetsolycksfall eller sjukfall per 1 000 sysselsatta – den relativa frekvensen – har varje år avlästs två år efter det att skadan/sjukfrånvaron inträffade.

Vi redovisar inga uppgifter om antal eller relativa frekvenser för skade-/insjuknandeåret 2016 på grund av att statistiken för 2016 är ofullständig.

Sjukförsäkringen

Avtalsgruppsjukförsäkringen AGS och AGS-KL, omfattar arbetare inom avtalsområdet Svenskt Näringsliv/LO, Kooperationen, anställda i kommuner, landsting/regioner, Svenska kyrkan och Pactaföretag. Pacta är en arbetsgivarorganisation för företag som är verksamma inom kommun- och landstingsnära verksamheter. Försäkringen omfattar däremot inte statligt anställda eller tjänstemän inom det privata avtalsområdet.

Arbetsolycksfall inom handel och restaurang

En arbetsskada kan vara en arbetssjukdom, ett färdolycksfall eller ett arbetsolycksfall. I detta avsnitt studerar vi utvecklingen över tid för arbetsolyckor inom handel och restaurang.

Som vi nämnde tidigare är årgångarna 2014 och 2015 inte fullt jämförbara med äldre årgångar på grund av ändringen i yrkeskodssystemet.

Tabell 1 visar antalet arbetsolyckor som har inträffat under åren 2007–2015 i handel respektive restaurang, uppdelat på kön och skadornas allvar.

Båda branscherna följer samma utveckling som övriga arbetsmarknaden. Under lågkonjunkturen 2008–2009 minskade antalet arbetsolyckor. Därefter ökade sysselsättningen och antalet arbetsolyckor. Att arbetsolyckorna ökar om sysselsättningen ökar är förväntat eftersom fler arbetar, men det finns ytterligare förklaringar till det ökade antalet arbetsolyckor.

År 2012 ändrades villkoren i försäkringen vilket ledde till att fler lindriga skador berättigade till ersättning. Samma år införde AFA Försäkring även webbanmälan. Dessa förändringar har lett till ett ökat ärendeflöde och fler godkända arbetsolyckor.

Andelen olyckor som har lett till medicinsk invaliditet är i genomsnitt 12 procent för både handel och restaurang under hela perioden 2007–2015. Arbetsolyckor orsakar oftare medicinsk invaliditet för män än för kvinnor. Det sambandet finns även på hela arbetsmarknaden.

Tabell 1

Antal arbetsolyckor fördelade efter yrkesgrupp, kön och andel med medicinsk invaliditet, 2007–2015.

Handel	Kön	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sjukskriven < 31 dagar		659	494	305	487	710	907	1 116	1 299	1 340
Varav	Kvinnor	439	340	194	343	477	623	772	817	902
	Män	220	154	111	144	233	284	344	482	438
Sjukskriven > 30 dagar		224	198	270	224	194	226	258	358	372
Varav	Kvinnor	161	155	201	161	139	176	191	271	258
	Män	63	43	69	63	55	50	67	87	114
Medicinsk invaliditet		128	95	107	145	155	179	199	197	156
Andel		13%	12%	16%	17%	15%	14%	13%	11%	8%
Varav	Kvinnor	82	59	75	100	94	116	118	110	100
	Andel	12%	11%	16%	17%	13%	13%	11%	9%	8%
	Män	46	36	32	45	61	63	81	87	56
	Andel	14%	15%	15%	18%	17%	16%	16%	13%	9%
Summa handel		1 011	787	682	856	1 059	1 312	1 573	1 854	1 868
Restaurang	Kön	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sjukskriven < 31 dagar		593	506	287	524	910	1 074	1 371	1 438	1 431
Varav	Kvinnor	483	386	219	388	696	783	998	1 015	1 028
	Män	110	120	68	136	214	291	373	425	404
Sjukskriven > 30 dagar		124	125	115	149	162	197	259	345	338
Varav	Kvinnor	90	88	85	102	117	134	182	234	213
	Män	34	37	30	47	45	63	77	111	126
Dödsfall på grund av arbetsskada								1		
Varav	Män							1		
Medicinsk invaliditet		93	102	109	154	154	199	198	190	170
Andel		11%	14%	21%	19%	13%	14%	11%	10%	9%
Varav	Kvinnor	66	78	71	108	96	125	134	131	105
	Andel	10%	14%	17%	17%	10%	11%	10%	9%	7%
	Män	27	24	38	46	58	74	64	61	71
	Andel	16%	13%	28%	20%	18%	17%	12%	10%	12%
Summa restaurang		810	733	511	827	1 226	1 470	1 829	1 973	1 939
Totalsumma		1 821	1 520	1 193	1 683	2 285	2 782	3 402	3 831	3 815

Tabell 2 visar antalet allvarliga olyckor och andelen medicinsk invaliditet vid allvarliga olyckor för handel och restaurang.

Inom handel och restaurang leder en lägre andel av de allvarliga olyckorna till medicinsk invaliditet än på övriga arbetsmarknaden. I genomsnitt orsakade 50 procent av de allvarliga olyckorna medicinsk

invaliditet på hela arbetsmarknaden 2015 (AFA Försäkring, 2017). Det beror troligtvis på att olyckorna har en annan karaktär och på att de sysselsatta inom handel och restaurang ofta är unga och därmed återhämtar sig bättre efter en olycka.

I nästa avsnitt beskriver vi de händelseförlopp som oftast orsakar en arbetsolycka.

Tabell 2

Antal allvarliga arbetsolyckor fördelade efter yrkesgrupp, kön och andel med medicinsk invaliditet, 2007–2015.

Handel	Kön	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Allvarliga olyckor		352	293	377	369	349	405	457	555	528
Andel medicinsk invaliditet		36%	32%	28%	39%	44%	44%	44%	35%	30%
Varav	Kvinnor	243	214	276	261	233	292	309	381	358
	Andel	34%	28%	27%	38%	40%	40%	38%	29%	28%
	Män	109	79	101	108	116	113	148	174	170
	Andel	42%	46%	32%	42%	53%	56%	55%	50%	33%
Resturang	Kön	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Allvarliga olyckor		217	227	224	303	316	396	458	535	508
Andel medicinsk invaliditet		43%	45%	49%	51%	49%	50%	43%	36%	33%
Varav	Kvinnor	156	166	156	210	213	259	316	365	318
	Andel	42%	47%	46%	51%	45%	48%	42%	36%	33%
	Män	61	61	68	93	103	137	141	172	197
	Andel	44%	39%	56%	49%	56%	54%	45%	35%	36%

Hur går olyckorna till?

Diagram 1–4 visar de vanligaste händelseförloppen vid arbetsolyckor under åren 2010–2016 fördelade på allvarliga och ej allvarliga arbetsolyckor.

Arbetsolyckorna har delats in i olika händelsetyper. Utgångspunkten är den skadades egen fritextbeskrivning av olycksförloppet.

Diagram 1

Antal olyckor fördelade efter händelsetyp och allvarighetsgrad, handel, 2010–2016. Kvinnor.

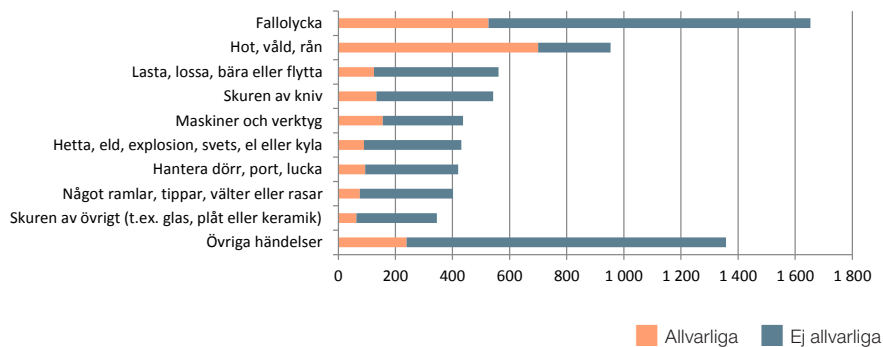
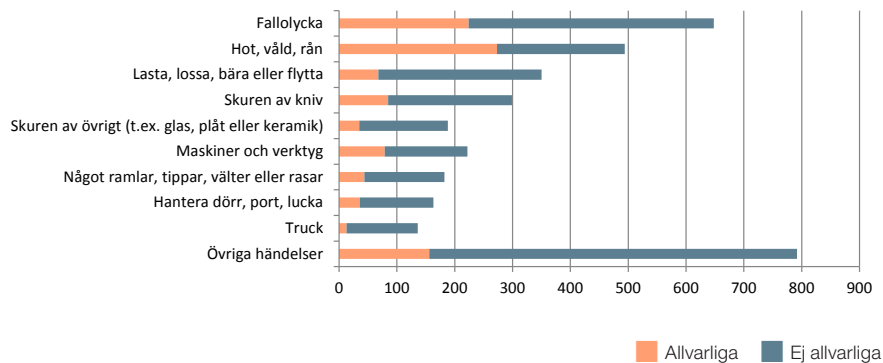

Diagram 2

Antal olyckor fördelade efter händelsetyp och allvarighetsgrad, handel, 2010–2016. Män.

Exempel på händelseförlopp – handel

Butikssäljare, fackhandel Kvinna, 46–55 år

”Skulle dammsuga butiken vid stängning och då snubblade jag på sladden”

Konsekvens:

Smärta ospecifik i knäled/underben, sjukskriven >30 dagar

Butikskassör Kvinna, 16–25 år

”Satt i kassan. Två drogpåverkade män med rånarluvor rånade butiken”

Konsekvens:

Akut stressreaktion, sjukskriven >30 dagar

Den vanligaste olyckan inom handel är, som för övriga arbetsmarknaden, en *fallolycka*. Det vanligaste inom handel är *fall i samma nivå inomhus*. Olyckorna kan exempelvis bero på att man snubblar över något som ligger på golvet eller på att golvet är halt. 33 procent av fallolyckorna har kategoriserats som allvarliga och 44 procent av de allvarliga olyckorna ledde till medicinsk invaliditet.

Fallolycka är inte den vanligaste allvarliga olyckstypen. Den vanligaste orsaken till en allvarlig olycka är *hot, våld eller rån*, och det gäller både kvinnor och män. *Hot, våld och rån*-olyckor får ofta konsekvensen *akut stressreaktion*. Andelen av dessa allvarliga olyckor som ledde till medicinsk invaliditet var 7 procent, det vill säga lägre än för andra olyckstyper. Det beror på att skadorna ofta är psykiska och att psykiska skador sällan leder till medicinsk invaliditet. Det finns en viss könsskillnad i diagnoser efter *hot, våld och rån*. Kvinnor har fått en psykisk diagnos i 76 procent av fallen, för män är siffran 58 procent. Män har istället oftare drabbats av olika fysiska skador.

Försäljare fackhandeln
Man, 46–55år

“Lastade hissdelar på en kunds lastbil. Klämde/skar mig när jag lastade mastdelar. Fick pekfingret mellan två kuggstänger och fick ett djupt jack på vänster sida strax under pekfingernageln”

Konsekvens:

Sårskada på finger (fingrar) utan skada på nagel, sjukskriven <31 dagar

Butikssäljare, dagligvaror
Kvinna, 26–35 år

“Jag skar fläsk i charken. Jag slant med kniven och skar mig”

Diagnos:

Fraktur på andra och icke specificerade delar av handled och hand.

Allvarlighet:

Sårskada på finger (fingrar) utan skada på nagel, sjukskriven >30 dagar

Den tredje vanligaste olyckstypen inom handel är *lasta, lossa, bära eller flytta* och innebär en allvarlig olycka för 29 procent av männen och 25 procent av kvinnorna. Ofta handlar det om att man flyttar eller packar varor i butik.

Den fjärde vanligaste olyckstypen för båda könen är man *skar sig på knivar* och ett vanligt scenario är att detta sker i charkdisken.

Diagram 3

Antal olyckor fördelade efter händelsetyp och allvarlighetsgrad, restaurang, 2010–2016. Kvinnor.

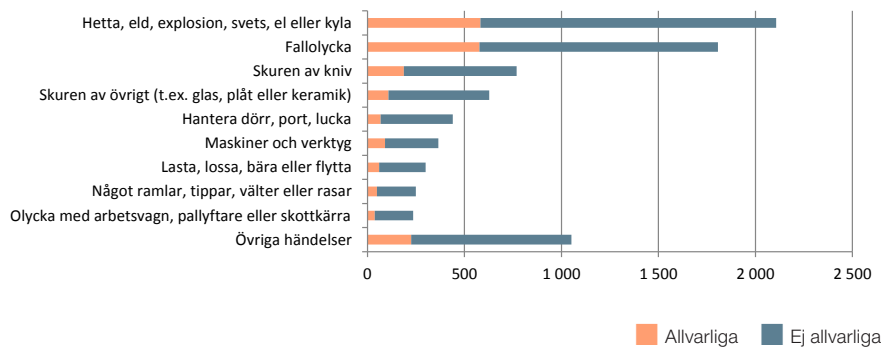
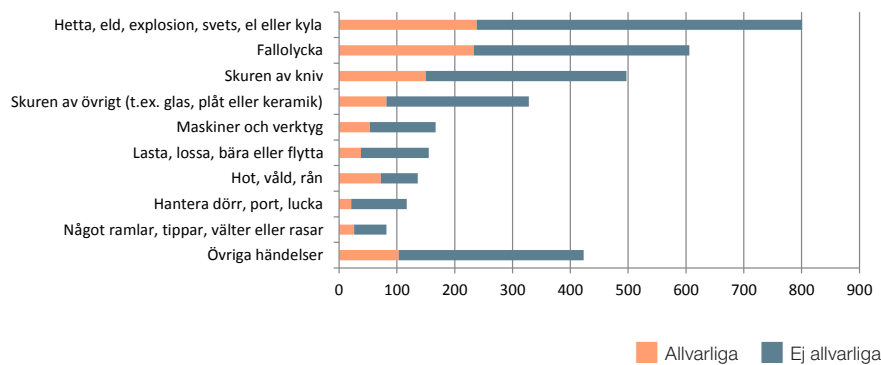

Diagram 4

Antal olyckor fördelade efter händelsetyp och allvarlighetsgrad, restaurang, 2010–2016. Män.

Exempel på händelseförlopp – restaurang

Köks- och restaurangbiträden Kvinna, 16–25 år

”En trasa hamnade i en fritös med olja (180 grader varm), jag drog upp trasan lite för snabbt och olja skvätte i ansiktet”

Konsekvens:

Brännskador och frätskador på flera kroppsregioner, sjukskriven > 30 dagarr

Hovmästare, servitörer och bartendrar Kvinna, 56–64 år

”Arbetade i baren. Snubblade och föll och tog emot med höger hand”

Konsekvens:

Fraktur på andra och icke specificerade delar av handled och hand, medicinsk invaliditet 4%

Den vanligaste händelsen inom restaurang för både män och kvinnor är *hetta, eld, explosion, svets eller el*. Vilket oftast innebär att den skadade har bränt sig på något i samband med matlagning. De allvarliga olyckorna av denna typ ledde till medicinsk invaliditet i 16 procent av fallen.

Den näst vanligaste händelsen inom restaurang är en *fallolycka*. Här skiljer sig restaurang från övriga arbetsmarknaden, där fallolyckor nästan alltid är det vanligaste. Det beror på att många är unga och de skadar sig inte lika lätt på grund av fallolyckor jämfört med äldre. Sett till antal allvarliga olyckor är *hetta, eld, explosion, svets eller el* och fallolyckor ungefär lika vanligt. Den vanligaste fallolyckan inom restaurang är *fall i samma nivå inomhus* och 40 procent av de allvarliga fallolyckorna ledde till medicinsk invaliditet.

Kockar och kokerskor
Man, 36–45 år

"Arbetade med att skära bort svålen på en fläksida. Kniven slant och skar upp mitt pekfinger på vänster hand"

Konsekvens:

Sårskada på finger (fingrar)
utan skada på nagel,
medicinsk invaliditet 3%

Köks- och restaurangbiträden
Kvinna, 36–45 år

"Plockade disk, ett vinglas gick sönder i handen på mig"

Konsekvens:

Multipla sårskador på handled och hand, sjukskriven >30 dagar

För både könen är *skuren av kniv* och *skuren av övrigt, t.ex., glas, plåt eller keramik* den tredje respektive den fjärde vanligaste händelsetypen. Skärskador med kniv inträffar ofta vid matlagning.

Andra olyckor som leder till skärskador inom restaurang orsakas till exempel av glasskärvor eller konservburkar.

Inom restaurang förekommer det olyckor när man går i dörrar eller hanterar luckor på till exempel diskmaskiner. Det är den femte vanligaste olyckstypen för kvinnor. Dessa olyckor är oftast inte allvarliga.

Den femte vanligaste olyckstypen för män är *maskiner och verktyg*. Inom restaurang handlar det oftast om olyckor med diskmaskiner eller skärmaskiner.

Var på kroppen hamnar skadorna?

Bild 1 och **bild 2** på följande uppslag visar var på kroppen man skadar sig inom handel för respektive kön. Utgångspunkten är olyckor som har inträffat år 2010–2016.

Vanligast för både kvinnor och män är *skador på fingrarna*, 19 procent av männens skador och 18 procent av kvinnornas skador sitter i fingrarna.

De vanligaste olycksmomenten som orsakar fingerskador är olyckstyperna *skuren av kniv* och *maskiner och verktyg*, till exempel skärmaskiner.

Den näst vanligaste skadan är *skador på huvud, hals och ansikte*, 16 procent av männens olyckor och 14 procent av kvinnornas olyckor har gett dessa skador.

En vanlig orsak till skador på huvudet och ansiktet är olyckstypen *något ramlar, välter, tippas eller rasas*.

Det förekommer också att man slår i huvudet. En del av huvudskadorna har uppstått i samband med *hot, våld och rån*.

Hand och handled skadas vid ungefär var tionde olycka för både kvinnor och män, det rör sig ofta om skärskador eller fallolyckor.

Fot och fotled skadas oftast vid fallolyckor eller lastningsolyckor.

11 procent av kvinnornas skador och 9 procent av männens skador är psykiska. Skadorna kommer oftast av *hot, våld eller rån*. Vissa hot och våld-skador kan leda till fysiska diagnoser, men det utesluter inte att det kan ha uppstått en psykisk skada.

Exempel

Försäljare, dagligvaror
Kvinna, 16–25 år

"En låda med frysta saffranslängder (ca 3kg) föll ner på mitt huvud och skadade min nacke och rygg"

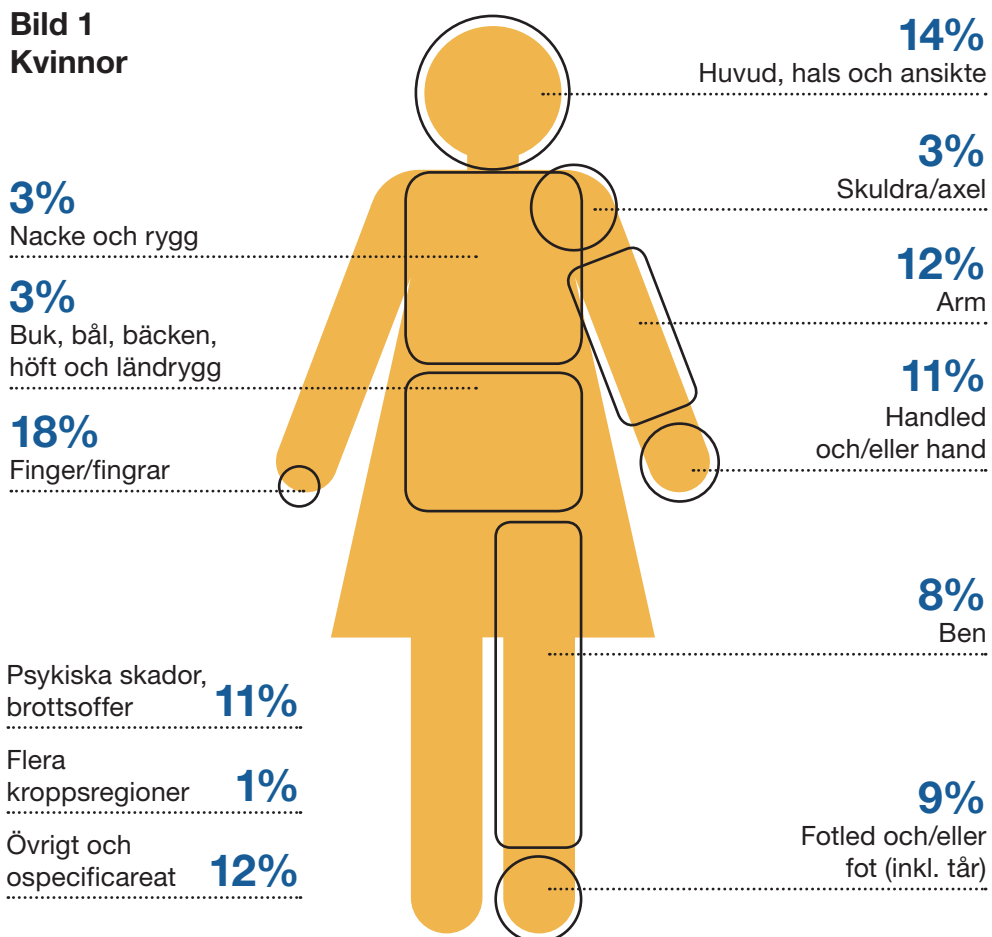
Konsekvens:

Ytlig skada på huvudet med icke specificerad lokalisation, sjukskriven >30 dagar

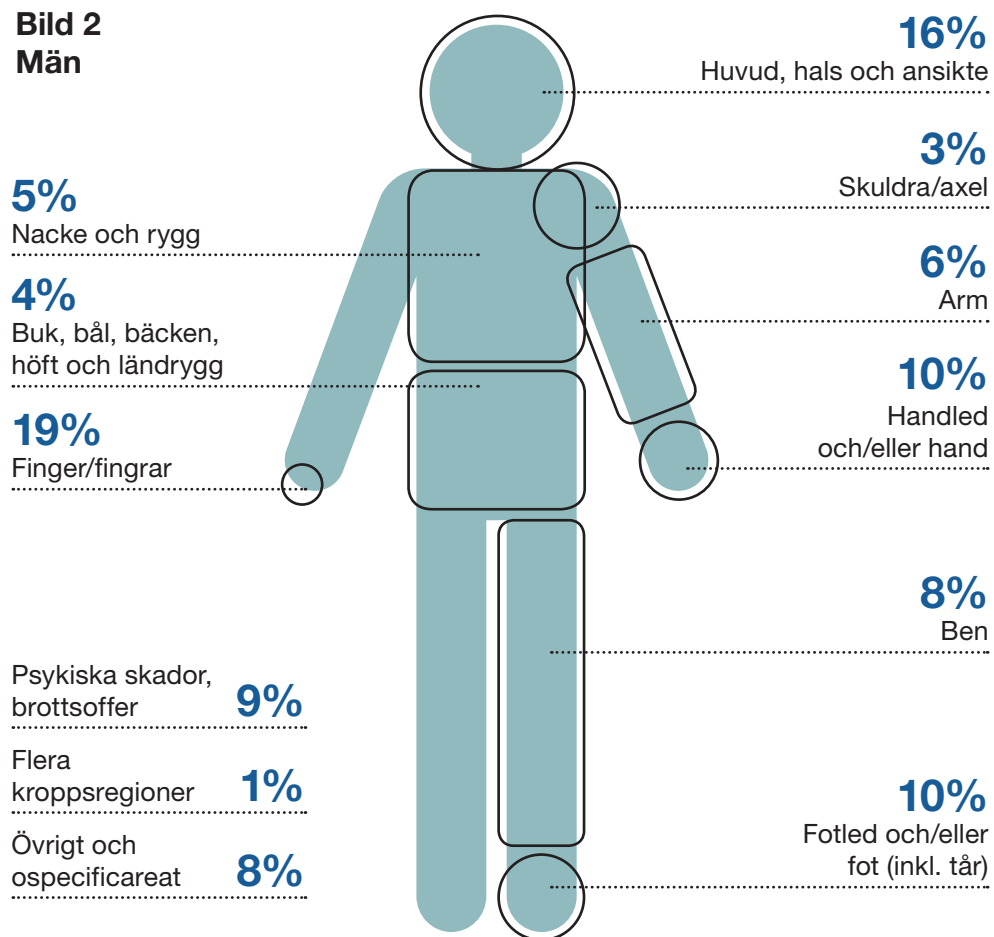
Var sitter skadorna? – handel

Bild 1 Kvinnor

Bild 2
Män

Även inom restaurang är fingerskador vanligast bland både kvinnor och män. 25 procent av männens skador och 21 procent av kvinnornas skador är fingerskador.

Skadorna beror ofta på *brännskador på fingrarna* eller på *fallolyckor*. De näst vanligaste är *skador på handled och hand*, även här finns det många brännskador men också skärskador.

Skador på armar är ofta brännskador eller fallolyckor. *Skador på huvud och ansikte* är ofta också brännskador eller en konsekvens av att man har slagit i huvudet.

Exempel

Kockar och kokerskor
Man, 36–45

“Bråk på pizzeria, skadat handen i tumultet”

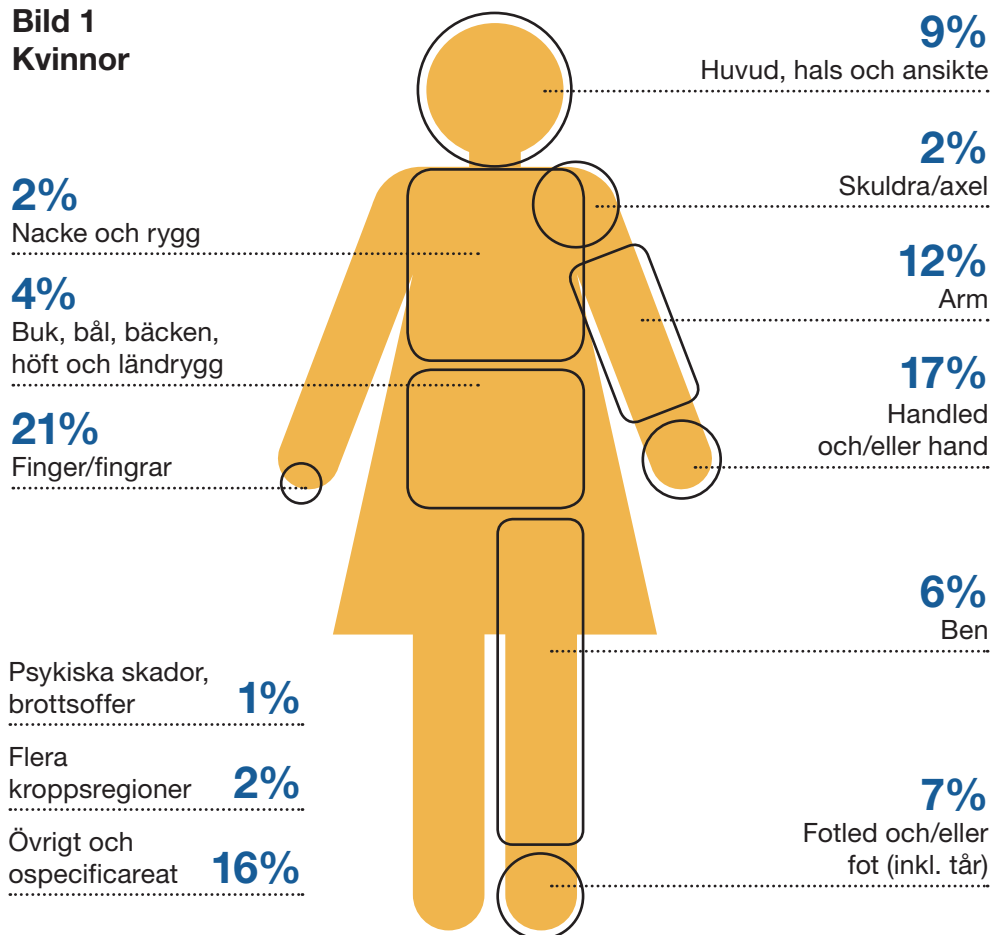
Konsekvens:

Skada på böjmuskel och dess sena till övriga fingrar på handleds- och handnivå, medicinsk invaliditet 3 procent

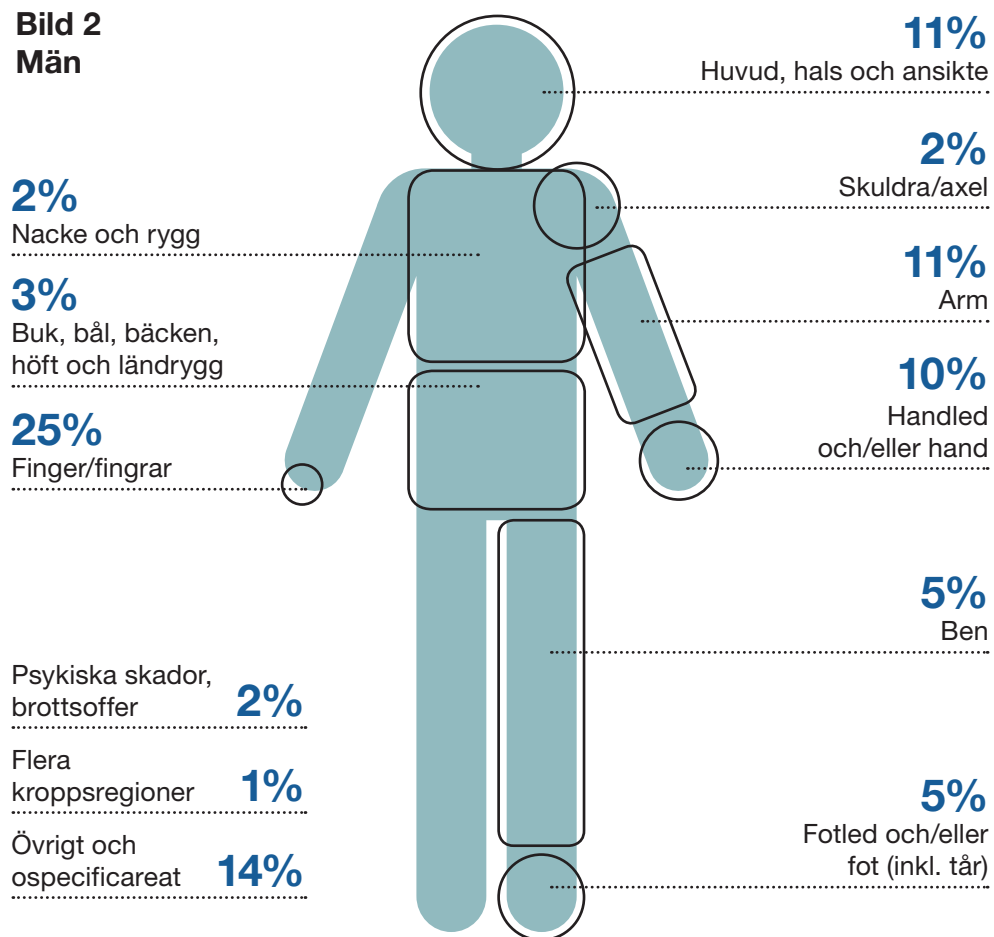

Var sitter skadorna? – restaurang

Bild 1
Kvinnor

Bild 2
Män

Antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta, utveckling över tid

Diagram 5 och **diagram 6** visar den relativa frekvensen för allvarliga arbetsolyckor, det vill säga antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta och år för handel respektive restaurang.

På grund av förändringen i yrkeskods-systemet uppstår ett tidsseriebrott i statistiken 2014. Värden för 2015 är därför inte jämförbara med tidigare år.

Det finns även ett ökat antal saknade värden i sysselsättningsstatistiken från SCB. Vi väljer därför att inte redovisa något beräknat värde för 2014 eftersom det är för osäkert. I diagrammen har vi därför antagit att 2014 såg ut som 2013.

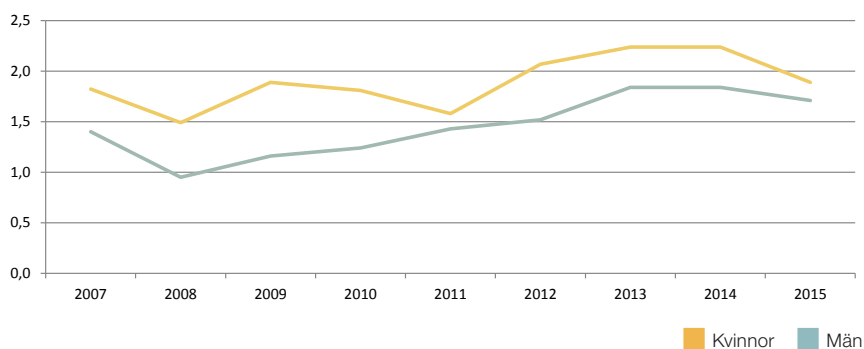
Antalet arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta har ökat inom både handel och restaurang. Även antalet sysselsatta inom de båda

branscherna har ökat årligen sedan 2009. Det innebär också ett ökat antal ”nybörjare” på arbetsplatserna, vilket kan vara en bidragande orsak till en högre olycksfrekvens. Antalet arbetade timmar ökade också, vilket inte visar sig i sysselsättningsciffrorna, men ändå kan bidra till en högre olycksfrekvens. På övriga arbetsmarknaden kan vi se att olycksfrekvensen har stabiliserats under de senaste åren. När det gäller allvarliga olyckor syns en ökning i båda branscherna fram till 2013. Mellan 2014 och 2015 minskade antalet allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta för både handel och restaurang och för båda könen. Denna minskning ska tolkas med försiktighet, eftersom den troligtvis är en effekt av förändringen i yrkeskods-systemet och det rör sig sannolikt om en stabilisering.

Diagram 5

Antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta efter kön, handel.

I genomsnitt inträffar 2,5 allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta och år. För män är siffran 3,2 allvarliga olyckor per 1 000 och för kvinnor 1,9.

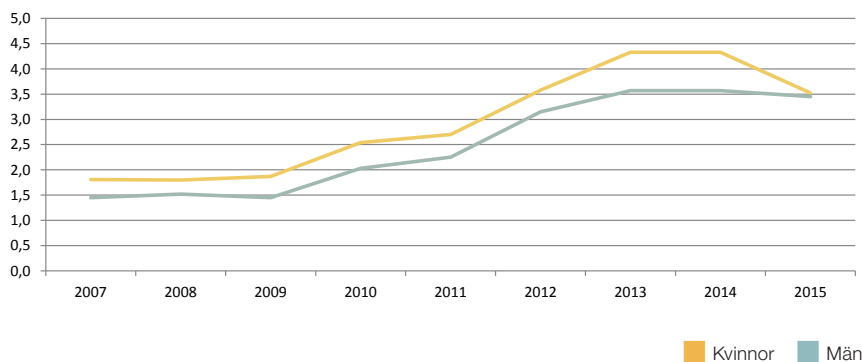
Inom handel är den relativa frekvensen för allvarliga olycksfall lägre än genomsnittet på arbetsmarknaden, men inom restaurang är olycksfrekvensen högre än genomsnittet på arbetsmarknaden.

Något som är anmärkningsvärt är att kvinnor har högre olycksfrekvens än män, i båda branscherna, vanligtvis brukar förhållandet vara det motsatta. Det kan bero på att kvinnor och män utför olika arbetsuppgifter trots att de tillhör samma yrkeskategori.

Diagram 6

Antal allvarliga olyckor per 1 000 sysselsatta efter kön, restaurang.

Inom handel är *hot, våld och rån* den vanligaste orsaken bakom en allvarlig olycka. Sett över tid har andelen sådana olyckor minskat.

Diagram 7 visar andelen allvarliga olyckor orsakade av *hot, våld och rån* av det totala antalet allvarliga olyckor per kön.

Diagram 8 visar det totala antalet *hot, våld och rån* som andel av det totala antalet olyckor.

Diagram 8 visar att minskningen i andel är störst bland det totala antalet olyckor, det kan förklaras av förändringen i försäkringsvillkoren som har gjort att fler mindre allvarliga olyckor godkänns idag jämfört med före 2012. (*Hot, våld, och rån* är ofta allvarliga olyckor).

Diagram 7

Andelen allvarliga hot, våld och rån-olyckor av det totala antalet allvarliga olyckor, handel.

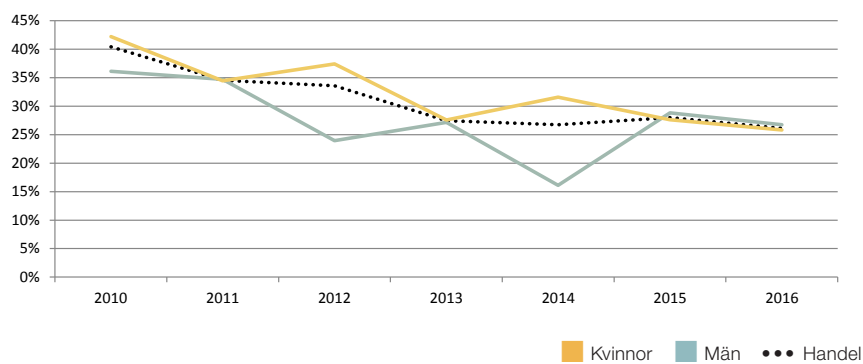
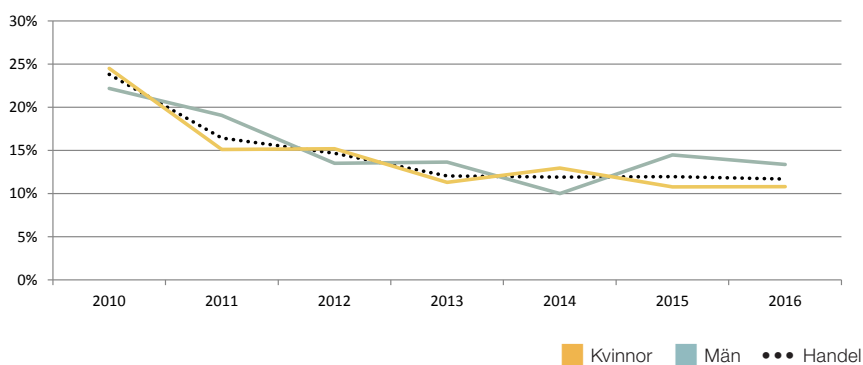

Diagram 8

Andelen hot, våld och rån-olyckor av samtliga olyckor, handel.

Olycksfrekvenser i olika åldersgrupper

Vi vet sedan tidigare att den yngsta åldersgruppen på arbetsmarknaden har en överrisk för rån och för skärskador i fingrarna (AFA Försäkring, 2017). Unga kvinnor i åldrarna 16–25 år har exempelvis en 2,5 gånger högre risk att drabbas av *rån*. Det beror till stor del på att unga jobbar i branscher där dessa skador är vanliga, som exempelvis handel och restaurang. I tidigare beräkningar har vi jämfört den yngsta åldersgruppen på arbetsmarknaden med hela arbetsmarknaden. I detta avsnitt har vi undersökt hur det ser ut inom de båda branscherna.

Denna ”överrisk” eller ”underrisk” mäts som en kvot. Kvoten beskriver skillnaden i den relativa frekvensen (antal olyckor per

1 000 sysselsatta) för en viss händelsetyp och åldersgrupp i förhållande till den relativa frekvensen för samma händelsetyp för genomsnittet. Normalfrekvensen sätts till 1. När kvoten får ett värde över 1 kan det tolkas som att gruppen har en överrisk för en viss händelse. När kvoten får ett värde under 1 har gruppen en underrisk.

I **tabell 3** och **tabell 4** redovisar vi beräkningar av över- respektive underrisk för de fem vanligaste allvarliga olyckorna inom respektive yrkesgrupp och per kön.

Utgångspunkten är allvarliga olyckor som har inträffat 2010–2016.

Handel

Riskerna gällande *hot, våld eller rån* är mer jämt fördelade mellan kvinnor i olika åldersgrupper inom handel jämfört med skillnader i risker mellan kvinnor i olika åldersgrupper på hela arbetsmarknaden. Den yngsta gruppen kvinnor har en 1,1 gånger högre risk jämfört med genomsnittet för kvinnor inom handel att drabbas av en allvarlig olycka orsakad av *hot, våld eller rån*. Den näst yngsta åldersgruppen, 26–35 år, har en 0,8 gånger lägre risk.

Den äldsta åldersgruppen har samma överrisk som 16–25-åringarna och de resterande åldersgrupperna ligger precis på genomsnittet.

För män i åldersgruppen 16–25 år är motsvarande överrisk 1,3. Överrisken för män avtar sedan successivt för varje åldersgrupp och den äldsta gruppen, 56–64 år, har en 0,6 gånger lägre risk att drabbas.

Restaurang

Både unga män och kvinnor har en överrisk för *skärskador med kniv* och för olyckor med *maskiner och verktyg*. När det gäller maskiner och verktyg har den äldsta åldersgruppen bland män dock den högsta överrisken.

Båda olyckstyperna orsakar ofta skador på händer och fingrar. När det gäller *fallolyckor* och olyckor när man *lastar, flyttar eller bär saker* har den äldsta åldersgruppen en överrisk att drabbas.

Tabell 3

Åldersberoende olycksfrekvens för allvarliga olycksfall efter händelsetyp 2010–2016, handel (1=normalrisk).

Kvinnor	Hot, våld, rån	Fallolycka	Maskiner och verktyg	Skuren av kniv	Lasta, lossa, bära eller flytta
16–25	1,1	0,2	1,7	1,4	0,7
26–35	0,8	0,5	0,5	0,8	0,7
36–45	1,0	1,1	0,7	0,6	1,1
46–55	1,0	1,9	0,7	1,1	1,4
56–64	1,1	3,8	*	0,5	2,0
Män	Hot, våld, rån	Fallolycka	Maskiner och verktyg	Skuren av kniv	Lasta, lossa, bära eller flytta
16–25	1,3	0,3	1,2	1,3	0,4
26–35	1,0	0,7	0,7	1,0	0,9
36–45	0,7	1,1	0,6	0,8	1,5
46–55	0,8	1,7	1,1	0,9	1,6
56–64	0,6	2,8	1,9	*	1,5

*Beräkning redovisas ej på grund av att antalet skador är för få.

Tabell 4

Åldersberoende olycksfrekvens för allvarliga olycksfall efter händelsetyp 2010–2016, restaurang (1=normalrisk).

Kvinnor	Hetta, eld, explosion, svets, el eller kyla	Fallolycka	Skuren av kniv	Skuren av övrigt (t.ex. glas, plåt eller keramik)	Hot, våld, rån	Maskiner och verktyg
16–25	1,2	0,4	1,0	1,4	2,0	0,9
26–35	0,7	0,5	0,8	0,7	0,9	0,8
36–45	0,8	0,7	1,2	1,1	0,5	0,9
46–55	1,1	1,6	1,2	0,6	*	1,4
56–64	0,9	2,6	0,5	0,6	*	1,1
Män	Hetta, eld, explosion, svets, el eller kyla	Fallolycka	Skuren av kniv	Skuren av övrigt (t.ex. glas, plåt eller keramik)	Hot, våld, rån	Maskiner och verktyg
16–25	1,1	0,5	0,8	1,4	0,9	1,0
26–35	1,1	0,9	1,1	1,1	1,2	0,7
36–45	0,8	1,0	1,3	0,8	0,6	1,4
46–55	0,9	1,8	0,8	0,7	0,9	1,0
56–64	0,5	1,9	0,8	0,0	2,1	*

*Beräkning redovisas ej på grund av att antalet skador är för få.

För den vanligaste allvarliga olyckan, *hetta, eld, explosion, svets, el eller kyla*, är det inga stora skillnader mellan åldersgrupperna. Den äldsta gruppen män har dock bara hälften så stor risk att drabbas jämfört med män inom restaurang i genomsnitt. När det gäller fallolyckor följer båda könen samma mönster som övriga arbetsmarknaden, det vill säga att överriskerna tilltar med åldern. Även när det gäller skärskador följer båda könen samma mönster som övriga arbetsmarknaden, den yngsta åldersgruppen har en överrisk.

Den yngsta gruppen kvinnor inom restaurang har en dubbelt så hög risk att drabbas av en olycka orsakad av *hot, våld eller rån* som kvinnor inom restaurang i genomsnitt. För män råder det motsatta förhållandet, där är det den äldsta gruppen som har en mer än dubbelt så hög risk, 2,1 gånger högre, som män i genomsnitt inom restaurang.

Skillnader i över- och underrisk mellan de olika åldersgrupperna beror troligtvis på att arbetsuppgifterna för olika åldersgrupper inom samma yrkeskategori skiljer sig åt.

Sjukfrånvaro inom handel och restaurang

I detta avsnitt studerar vi utvecklingen för långa sjukfall. Vår definition av långa sjukfall är fall som medfört mer än 90 dagars sjukskrivning eller lett till månadsersättning, det vill säga sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan.

De långa sjukfallen har generellt ökat sedan 2010 och det gäller även inom handel och restaurang. **Tabell 5** redovisar antalet långa sjukfall startade 2007–2015 för båda yrkesgrupperna. Antalet ärenden minskade under 2008 och 2009 i samband med införandet av rehabiliteringskedjan och ett striktare regelverk för sjukersättning. Ökningstakten av långa sjukfall har de senaste åren börjat avta och antalet sjukfall som blir längre än 90 dagar har börjat stabiliseras.

Månadsersättningen bland långa sjukfall visar också på en avtagande ökningstakt. Redovisningen av de sista två åren inom månadsersättningen (sjuk- och aktivitetsersättning) är dock ofullständig eftersom ersättningen beviljas först när alla andra möjligheter är utredda av Försäkringskassan. Därför redovisas endast nya sjukfall fram till och med år 2015.

Sysselsättningen inom både handel och restaurang är högre bland kvinnor, vilket också gör att de långa sjukfallen är fler bland kvinnor.

Tabell 5

Antalet nya sjukfall inom handel och restaurang som medfört mer än 90 dagars sjukskrivning eller mottagit månadsersättning, efter insjuknandeår och kön.										
Handel	Kön	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mer än 90 sjukdagar	Kvinnor	1 847	1 617	1 531	1 921	2 158	2 192	2 630	3 071	3 168
	Män	378	341	331	420	418	471	516	622	698
	Total	2 225	1 958	1 862	2 341	2 576	2 663	3 146	3 693	3 866
Månadsersättning	Kvinnor	231	96	65	136	150	162	205	135	65
	Män	51	29	25	42	45	31	39	45	18
	Total	282	125	90	178	195	193	244	180	83
Summa handel		2 507	2 083	1 952	2 519	2 771	2 856	3 390	3 873	3 949
Restaurang	Kön	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mer än 90 sjukdagar	Kvinnor	1 404	1 269	1 096	1 345	1 448	1 448	1 695	1 931	1 927
	Män	271	249	239	262	302	287	406	411	461
	Total	1 675	1 518	1 335	1 607	1 750	1 735	2 101	2 342	2 388
Månadsersättning	Kvinnor	237	99	58	134	113	115	149	114	49
	Män	42	21	24	38	29	37	50	26	12
	Total	279	120	82	172	142	152	199	140	61
Summa restaurang		1 954	1 638	1 417	1 779	1 892	1 887	2 300	2 482	2 449
Totalsumma		4 461	3 721	3 369	4 298	4 663	4 743	5 690	6 355	6 398

Sjukfall per 1 000 sysselsatta

Diagram 9 och **diagram 10** visar antal långa sjukfall per 1 000 sysselsatta för handel. **Diagram 11** och **diagram 12** visar motsvarande siffror för restaurang. För båda branscherna har kvinnor fler långa sjukfall per 1 000 sysselsatta än män och andelen ökar med ålder oavsett kön. I likhet med den tidigare redovisningen av arbetsolyckor visas inte något beräknat värde för 2014 eftersom många ärenden saknar information om sysselsättning det året.

Den relativa frekvensen har haft en klar ökning sedan lågkonjunkturen 2009. Ökningen är tydlig i alla åldersgrupperna, men procentuellt sett har ökningen varit som störst i den yngsta åldersgruppen, 16–25 år. Exempelvis inom handel har antalet långa sjukfall bland kvinnor i åldersgruppen 16–25 nästan dubblats. Från 3,2 sjukfall per 1 000 sysselsatta år 2009 till 6,6 sjukfall per 1 000 sysselsatta år 2015. För män är ökningen ännu större, där har den relativa frekvensen i den yngsta åldersgruppen ökat från 1,8 till 4,9 under samma tidsperiod.

I jämförelse med samtliga yrkesgrupper är den relativa frekvensen totalt sett lägre för både handel och restaurang. För samtliga yrkesgrupper i privat sektor var den genomsnittliga relativa frekvensen för långa sjukfall 23,9 under år 2015, vilket kan jämföras med 16,4 för handel som helhet. Mönstret är liknande inom restaurang, där den relativa frekvensen endast är något högre än inom handel. Skillnaden mellan könen är tydlig. Kvinnor som jobbade inom handel hade totalt sett 2,7 gånger fler långa sjukfall per 1 000 sysselsatta än män under år 2015. Motsvarande siffra inom restaurang är 2,7.

Stabiliseringen av den relativa frekvensen de senaste åren kan delvis bero på att fler sjukfall avslutas tidigare, i och med Försäkringskassans arbete med att stärka handläggningen för att åstadkomma en välfungerande sjukskrivningsprocess (Försäkringskassan, 2017).

Diagram 9

Relativ frekvens för långa sjukfall efter åldersgrupp, handel. Kvinnor.

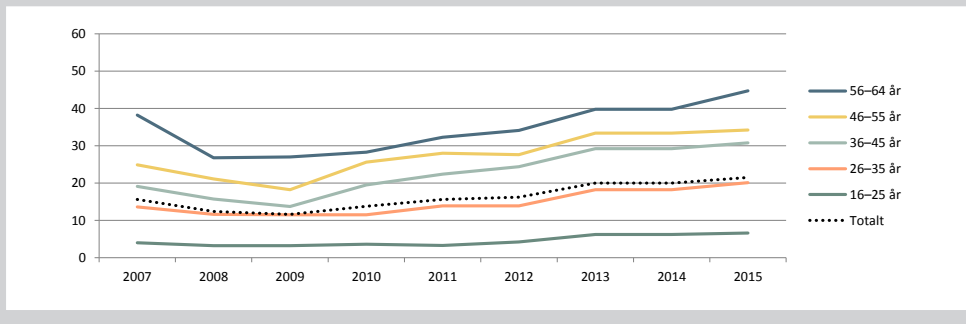

Diagram 10

Relativ frekvens för långa sjukfall uppdelat på åldersgrupp, handel. Män.

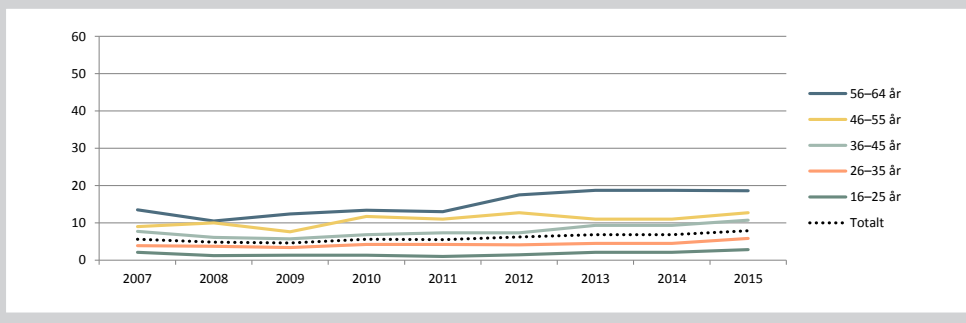

Diagram 11

Relativ frekvens för långa sjukfall uppdelat på åldersgrupp, restaurang. Kvinnor.

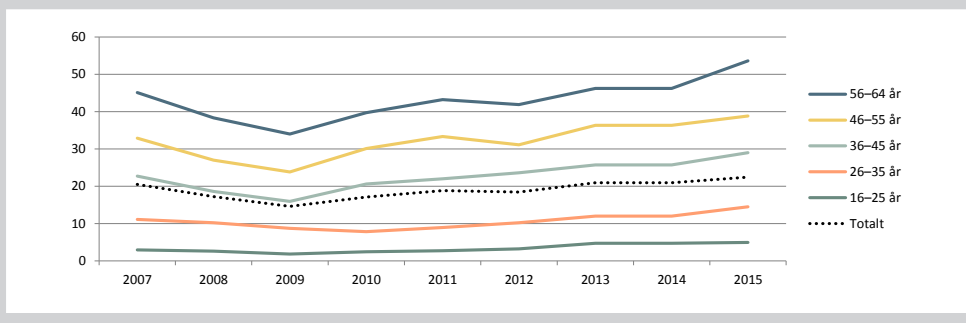
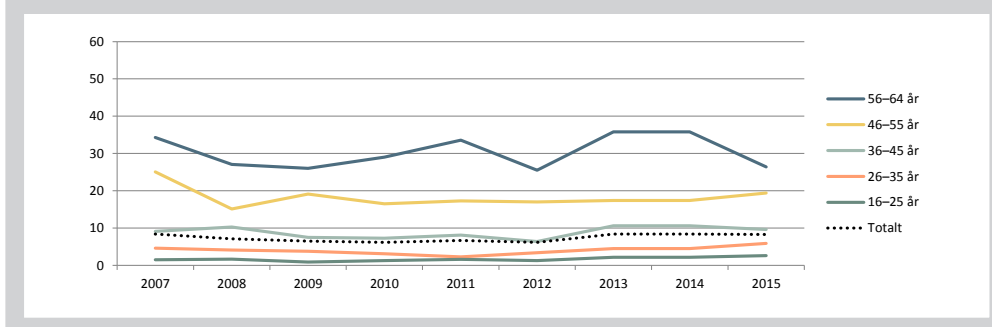

Diagram 12

Relativ frekvens för långa sjukfall uppdelat på åldersgrupp, restaurang. Män.

Diagram 13 och **diagram 14** visar relativa frekvenser uppdelat på avtalsområde för anställda inom restaurang för åren 2007–2015. Inom handel är nästan alla anställda inom avtalsområdet Svenskt näringsliv/LO, medan fördelningen av sysselsatta inom restaurang är uppdelad på i genomsnitt 36 procent inom kommun och landsting och 64 procent inom Svenskt näringsliv/LO för kvinnor, och motsvarande 8 procent och 92 procent för män.

Skillnaden mellan avtalsområdena är att restaurangyrken i kommuner och landsting har två gånger högre relativ frekvens än avtalsområdet Svenskt näringsliv/LO, vilket troligtvis hör samman med att anställda inom kommuner och landsting generellt är äldre. Antal sjukfall per 1 000 sysselsatta inom restaurang i kommuner och landsting ligger nära genomsnittet för hela avtalsområdet kommuner och landsting. Den relativa frekvensen har, oavsett avtalsområde, ökat över tid och var år 2015 tillbaka på snarlika nivåer som år 2007.

Diagram 13

Relativ frekvens för långa sjukfall uppdelat på avtalsområde, restaurang. Kvinnor.

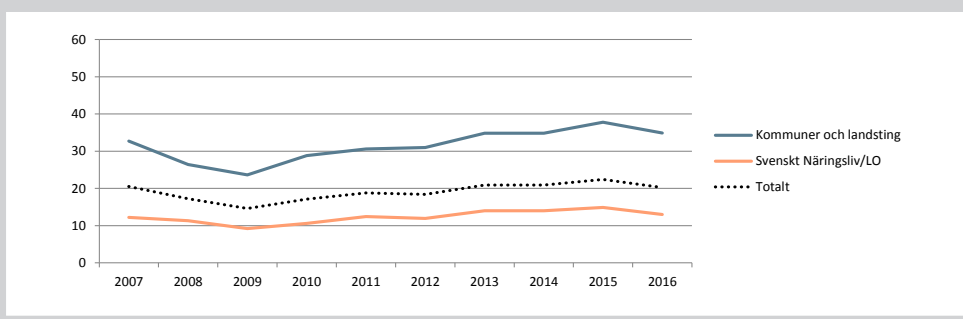
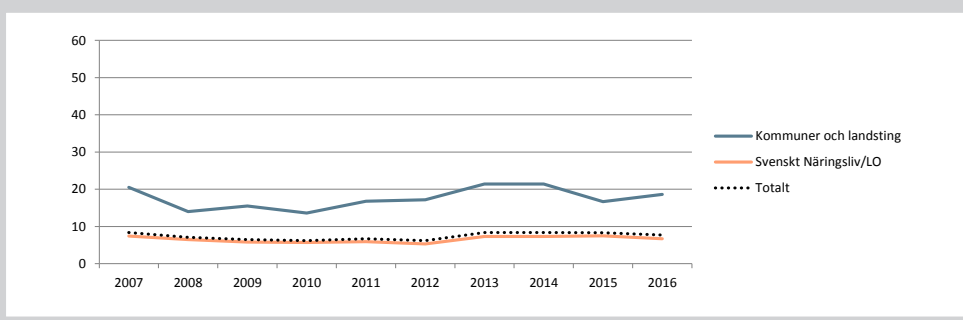

Diagram 14

Relativ frekvens för långa sjukfall uppdelat på avtalsområde, restaurang. Män.

Vilka diagnoser är vanligast för långa sjukfall inom handel och restaurang?

I **diagram 15** och **diagram 16** redovisar vi diagnosfördelningen för långa sjukfall under 2015 och 2016 separat för handel och restaurang. De vanligaste diagnoserna för långa sjukfall inom båda branscherna är *psykiska sjukdomar* och *muskuloskeletala sjukdomar*, vilka utgör nära 70 procent av alla diagnoser.

Inom handel är *psykiska sjukdomar* vanligast medan *muskuloskeletala sjukdomar* står för majoriteten av sjukfallen inom restaurang. Det finns även en skillnad mellan yrkesgrupperna för

diagnoserna *graviditet*, *förlossning* och *barnsängstid*, vilka är dubbelt så vanligt förekommande inom handel som inom restaurang. En förklaring kan vara att sysselsatta i åldersgruppen 26–35 är betydligt vanligare inom handel än restaurang.

Skillnaderna i diagnosfördelning mellan könen är relativt små inom båda branscherna. Inom restaurang kan man se en antydning till fler *muskuloskeletala sjukdomar* hos kvinnor medan *skador och förgiftningar* är vanligare bland män.

Diagram 15

Långa sjukfall per diagnos 2015 och 2016 inom handel och restaurang. Kvinnor.

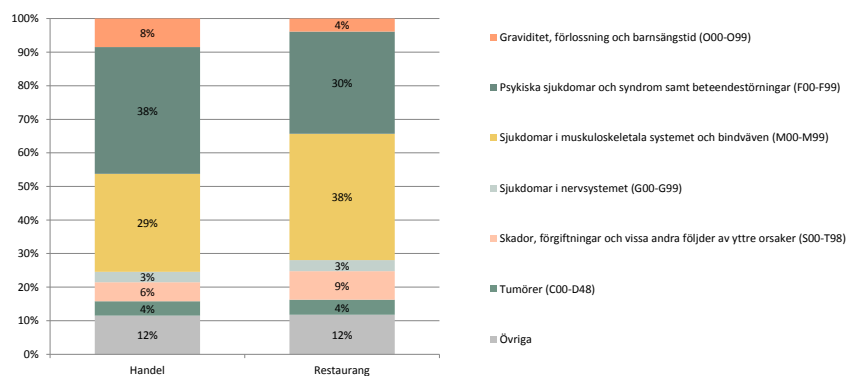
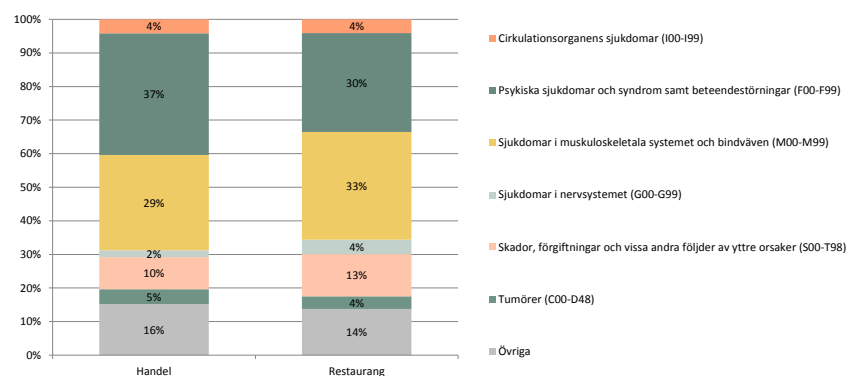

Diagram 16

Långa sjukfall per diagnos 2015 och 2016 inom handel och restaurang. Män.

De vanligaste diagnoserna över tid?

Diagram 17 och **diagram 18** visar utvecklingen av den procentuella fördelningen för de två vanligaste diagnoserna, *psykiska sjukdomar* och *muskuloskeletala sjukdomar*, vid långa sjukfall från 2007 till 2015 för handel och restaurang.

För både handel och restaurang har andelen *muskuloskeletala sjukdomar* varit relativt oförändrad över tid, medan andelen *psykiska sjukdomar* ökat för både män och kvinnor. Ökningen är tydligast för män, där andelen *psykiska sjukdomar* har ökat från 21 procent år 2009 till 37 procent år 2016 inom handel, och från 21 procent till 31 procent inom restaurang.

Muskuloskeletala diagnoser har länge varit den vanligaste diagnosen vid långa sjukfall inom båda branscherna, men sedan 2014 är *psykiska sjukdomar* den vanligaste diagnosen inom handel. Det skiljer handel från samtliga yrkesgrupper inom Svenskt näringsliv/LO. I samtliga yrkesgrupper har andelen *psykiska sjukdomar* ökat över tid men *muskuloskeletala sjukdomar* är fortfarande den vanligaste diagnosen.

Diagnosfördelningen skiljer sig åt i åldersgrupperna. De yngre åldersgrupperna har högst andel *psykiska sjukdomar* medan de äldre åldersgrupperna har högst andel *muskuloskeletala sjukdomar*.

Diagram 17

Andel i procent med psykiska diagnoser och *muskuloskeletala sjukdomar* över tid, efter kön, handel.

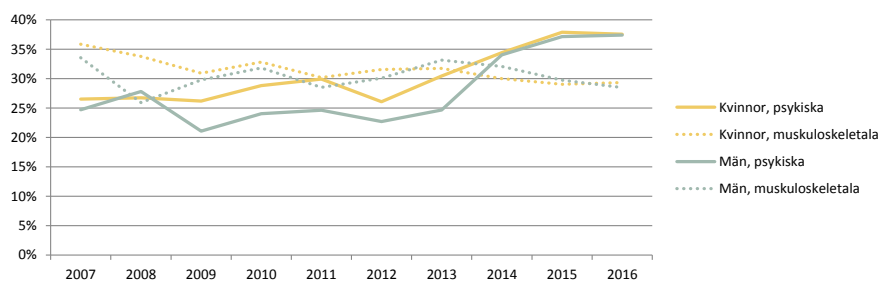
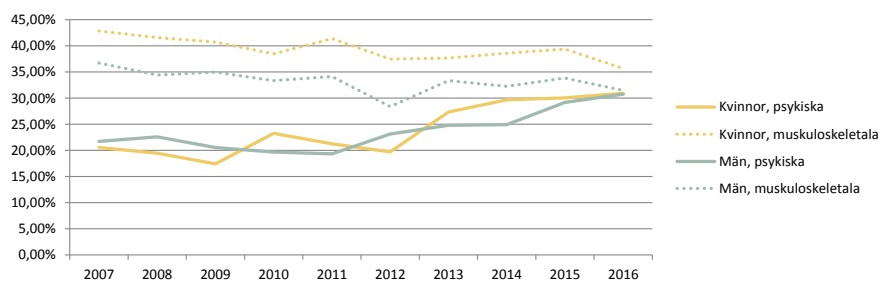

Diagram 18

Andel i procent med psykiska diagnoser och *muskuloskeletala sjukdomar* över tid, efter kön, restaurang.

Nedbrytning av specifika diagnoser

I **Diagram 19** och **diagram 20** redovisar vi de vanligaste underdiagnoserna inom de två största diagnosgrupperna, *psykiska sjukdomar* och *muskuloskeletala sjukdomar* år 2015 och 2016. Nedbrytningen av de vanligaste orsakerna inom varje diagnosgrupp är liknande inom handel och restaurang och redovisas därför sammanlagt.

De vanligaste orsakerna till *psykiska sjukdomar* skiljer sig åt för kvinnor och för män. För kvinnor är *anpassningsstörningar* och *reaktion på svår stress*

den vanligaste orsaken till psykiska sjukdomar medan den vanligaste orsaken för män är *förstämningssyndrom*, vilket inkluderar bland annat depression.

Gällande *muskuloskeletala sjukdomar* är mönstret mer lika för båda könen. Den vanligaste orsaken för både kvinnor och män är *ryggsjukdomar* (även om det är mer framträdande bland män). För män kommer därefter *ledsjukdomar*, följt av *sjukdomar i muskelvävnaderna*. Bland kvinnor är de nämnda underdiagnoserna nästan lika vanliga.

Diagram 19

De vanligaste diagnoserna inom *psykiska sjukdomar* och *muskuloskeletala sjukdomar* efter yrkesgrupp år 2015 och 2016. Kvinnor.

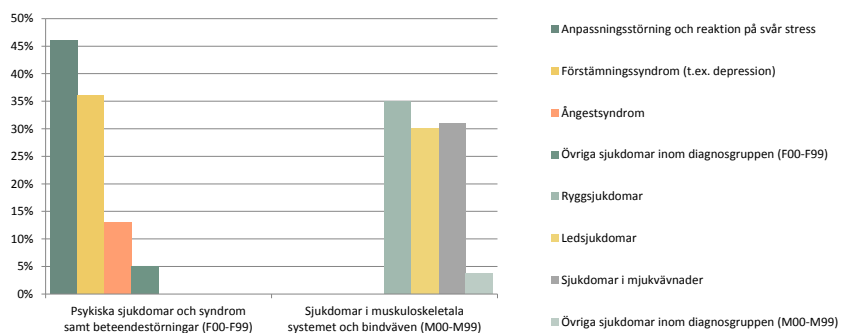
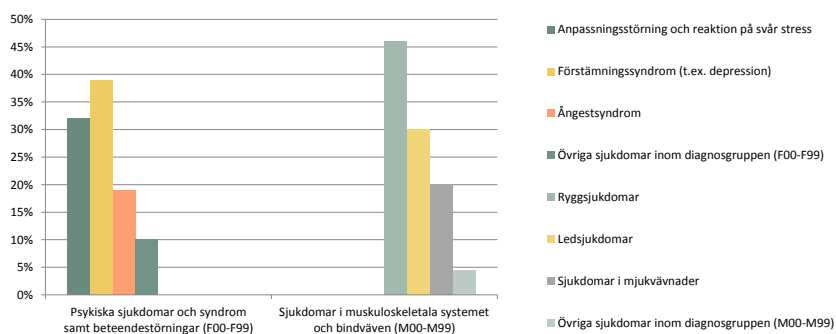

Diagram 20

De vanligaste diagnoserna inom *psykiska sjukdomar* och *muskuloskeletala sjukdomar* efter yrkesgrupp år 2015 och 2016. Män.

Litteraturförteckning

AFA Försäkring (2017)

Allvarliga arbetsskador och långvarig sjukfrånvaro, maj 2017.
Stockholm: AFA Försäkring.

Försäkringskassan (2017)

Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av sjukfrånvarons utveckling 2017. Sjuk- och rehabiliteringspenning.
Dnr: 013684-2017.

Statistiska Centralbyrån (2012)

MIS 2012:1 SSYK 2012 Standard för svensk yrkesklassificering.
Örebro: SCB, avdelningen för ekonomisk statistik.

Trygghet på jobbet för fyra miljoner människor

POSTADRESS **AFA Försäkring 106 27 Stockholm** BESÖKSADRESS **Klara Södra Kyrkogata 18**
KUNDCENTER **0771-88 00 99** VX **08-696 40 00** FAX **08-696 45 45** INTERNET **www.afaforsakring.se**